

over det hele, men en historisk Forfatter⁴ [man erindre, at det er Ludvig Holberg, Hr. Z. sigter til] „kan det ikke tilgives“. Men naar nu Hr. Z. lader Navnet „Poul Ancker“ hæve sig frem over det hele som Navnet paa den, „hvem ene Æren for Opstanden tilkommer“ og med meget mindre Ret. Hvad saa?

Sikkert er det, at det ikke er lykkedes Hr. Z. at føre noget gyldigt Bevis for, at Præsten Ancker fremfor nogen anden, end lige en e blandt dem, der deltog i Sammensværgelsen, var Leder af Opstanden i 1658. Og lige saa lidt har Hr. Z. formaaet at rokke den af gamle og moderne¹⁾ Historikere knæsatte Tradition om Jens Koefoeds Fortjenester af Bornholms Løsrivelse fra Fjenden, i Henhold til hvilken han den Dag i Dag kaldes „Bornholms Befrier“.

7.

Et kalendarisk Kuriosum.

Af Kr. Erslev.

Hvis man turde tro de mange udenlandske Forfattere, der har fremstillet ældre Tiders Kalendervæsen, skal Danmark paa dette Omraade have indtaget en ganske enestaaende Stilling, nemlig hvad angaar den Dag, hvorfra man her har regnet Aarets Begyndelse. Det er vel bekendt, at man har begyndt Aaret med ret forskellige Tidspunkter. Man har regnet det fra Juledag, saaledes som det endnu sker i Kirkeaaet; man har begyndt med Paaskedag, da Kristus stod op af Graven, eller med Mariæ Forkyndelse (25. Marts), da hans jordiske Existens indlededes; hist og her i Middelalderen har man ogsaa regnet fra 1. Marts efter de gamle Romeres

¹⁾ I „Adelsvældens sidste Dage“ Kbh. 1894, S. 392 benævner Dr. Fredericia Jens Koefoed som de sammensvorne Bornholmeres „aktive Leder“.

Exempel. Men i Danmark skal man, saaledes lyder disse lærde Mænds Udsagn, til en vis Tid have regnet Aaret fra St. Tiburtius' Dag, der falder paa den 11. August. Dette er unægtelig en yderst original Idee; at vælge en ganske ubetydelig Helgendag som Udgangspunkt for Aaret, og saa endda at tage en Dag, der falder sent hen paa Sommeren! Intet Under, at en Kalenderkyndig som Brinckmeier finder Anledning til udtrykkelig at udtale, at han ikke fatter, hvad der her har været Motivet. Dette har dog ikke ført senere Fremstillere til at undersøge Sagen nærmere, og endnu i den fortræffelige *Manuel de Diplomatie*, som Giry har udgivet for faa Aar siden, finder vi den gamle Paastand; han veed endda, at denne Aarsbegyndelse var gængse i Danmark i Tidsrummet fra 1559 til Aar 1700, da den helt besejredes af 1. Januar som Nytaarsdag.

En Forespørgsel fra Udlandet førte mig nylig ind paa Problemet, og det viste sig let, hvorledes Sagen hang sammen. Paastanden kommer aabenbart ind i den kalendariske Litteratur ved et Indskud, der dukker op i tredie Udgave af det store Værk *L'Art de vérifier les dates* (1783), og heri citeres heldigvis den danske Forfatter, hvorpaa man støtter sig, nemlig Ole Vorm. Denne har forfattet et kronologisk Værk, *Fasti Danici*, der udkom 1626 og atter i udvidet Skikkelse 1643, og heri staar virkelig, at man i visse Kalendre finder Aaret begyndt med St. Tiburtius' Dag (Lib. 1. c. 12). Men Vorm siger rigtignok, at denne Tiburtius' Dag er den 14. April, og hvad han taler om paa dette Sted og nærmere skildrer i sin tredie Bog, er de norske Kalenderstave, hvoraf endnu adskillige er bevarede. Han oplyser, at paa visse af disse er Aaret delt i et Sommerhalvaar og i et Vinterhalvaar; det første begynder med St. Tiburtius' Dag, som ogsaa kaldes „første Sommerdag“¹⁾, det andet med Kalixtus' Dag (14. Oktober).

Paa disse Meddelelser er det, at Benediktinerne bygger. Det

¹⁾ „Sunt et alii fasti Norvagus jam in usu, qui a die Tiburcio sacro, quem Første Sommerdag seu primum aestatis diem appellant, annum inchoant. . . . Incidit enim in XIV Aprilis“.

skal ikke regnes dem videre til Last, at de har gjort Norge til Danmark; meget uheldige har de derimod været, naar de har ment at kunne berigtige Vorms Angivelse af, hvilken Tiburtius' Dag der var Tale om. De har vel Ret i, at den 14. April egentlig hedder „Tiburtius og Valerianus“, og at den Dag i Kalenderen, som den hellige Tiburtius er ene om, falder i August; men af hvad Vorm ellers oplyser, kunde de nok have indset, at man dog her var nødt til at holde sig til April-dagen.

Fra *L'Art de vérifier les dates* er Paastanden saa gaaet fra Forfatter til Forfatter paa den ikke usædvanlige Maade, at den stadig har vundet i Fasthed og Fylde. Jeg tror dog ikke, at nogen før Giry har nævnt et bestemt Tidsrum, hvori denne underlige Aarsbegyndelse skal have hersket, og gaadefuldt er det, hvorledes han er kommet til sine to Aarstal. Han har vel faaet fat i Aaret 1700, fordi den gregorianske Kalender da blev indført i Danmark, og jeg har ham mistænkt for at have nævnt 1559, Kristian III's Dødsaar, fordi han har vidst, at denne Konge indførte Reformationen her; hverken det ene eller det andet spiller rigtignok nogen Rolle for Aarsbegyndelsen. Det hænger vel sammen med Protestantismen, at man efterhaanden hørte op med at regne Aarets Begyndelse fra Juledag, men helt forsvandt dette dog først adskillige Aar efter Kristian III's Død, og allerede gennem hele Middelalderen findes i Danmark tillige den Maade at begynde Aaret med 1. Januar, som Giry lader trænge frem efter 1559 og blive eneherkende efter Aar 1700.

Herpaa skal jeg dog ikke indlade mig nærmere. Det maa være nok, at det en Gang er blevet oplyst, hvorledes det hænger sammen med den underlige Augustdag, der har skaffet vore gamle Forfædre et ufortjent Skær af Originalitet paa det kalendariske Omraade.